

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1).
Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Koŝty wydawańnia pakrywajuc składki.
Składka u hod 4 zał., na paŭhoda — 2 zał.,
na 3 miesiacy — 1 zał.

Якой павінна быць нашая палітычная арганізацыя?

(Да справы абнаўленьня БХД).

(Канец, пачатак гл. „Б. Крыніца“ № 43).

МОРАЛЬНАСЬЦЬ.

У параўнаньні з старавечнай стаяй або эпікурыяцамі сучасныя партыі — на'т наймацнейшыя з іх — вельмі недаўгавечны. Прычынаю гэтага ёсьць тое, што сучасныя партыі ў сваёй дзейнасьці ня маюць моральных заданьняў. Кожнаму, хто крыху прыглядаецца да жыцця, выдавочна вялікая патрэба моральнае працы сярод беларускага народу. Мы ня маем арганізацыяў-установаў, дзе-бы народ наш даставаў моральнае ўзгадваўне. Касьцёл- царква дагэтуль у чужых руках, беларускіх школаў нам не даюць. А чужыя ўплывы ўжо тым самым, што ймкнуцца забіць наш народ нацыянальна, могуць толькі яго дэморалізаваць. Моралізацыйная дзейнасьць арганізацыі павінна: а) паддэргаваць моральнасьць у беларусаў, б) узгадоўваць наш народ, асабліва моладзь, моральна. Нашым заданьнем няхай будзе вырабіць этычны характар беларуса, каторы павінен адзначацца пьвядзінёй прапананьняў, ідэйнай трывалкасьцяй, пачуцьцём павіннасьці й адказнасьці, грамадзкай і асабістай адвагай, злучанай з асабістай скромнасьцяй, станоўкасьцяй, чэснасьцяй, пашанаю аўторытэтаў, рупнасьцяй, пільнасьцяй, працавітасьцяй.

ПРЫЯЗНЬ.

Другой характэрнай адзнакаю старавечных партыяў і прычынаю іх даўгавечнасьці была прыязнь паміж іхнімі сябрамі. Прыязнь, брацкая любоў — ёсьць праяваю этычнасьці.

Мы ня маем свайго гаспадарства і нават ня ўвесь наш народ сьведомы. А дзеля таго ўсе сьведомыя беларусы складаюць як-бы неарганізаваную партыю, усе — ідэйныя сябры паміж сабою. Дык і пагатоў павінны быць блізкія паміж сабою сябры арганізаванае партыі, зычлівасьць і прыязнь паміж імі павінна быць яшчэ большай. Практычна гэта прыязнь павінна праявіцца ў ўзаемнай памозе матар'яльнай і моральнай. Трэба зьвярнуць найвялікшую ўвагу на ўзаемную паддэрку ўсіх сьведомых беларусаў, а асабліва снаўняючых свае нацыянальныя павіннасьці арганізавана. Мусіць быць зроблена ўсе магчымае, каб ніводзін сябра арганізацыі ня згінуў з прычыны свае галіты.

КУЛЬТУРНАЯ ПРАЦА.

Каб чалавек мог жыць, ён мусіць есьці. Але чалавек жыць не толькі фізычна, але й душыўна. Душыўнай страваю беларуса мусіць быць культура беларуская. Дзе нашая культура — наша душыўная страва? Адна даўно апынулася ў архівах, звычайна чужых, захопленая й схаваная чужнікам; другую носіць наш просты народ, сам яе шануючы і дазваляючы зьдэкавацца над ёй чужніком; трэцяя творыцца, галоўна інтэлігенцыяй, у надзвычайна цяжкіх варунках. Мы згінем, калі ня вытворым свайму народу даволі свае душыўнае стравы. Народ наш, ня маючы даволі свае душыўнае еміны, змушаны будзе браць яе ад чужнікоў, а чужая страва ў нашых варунках прыходзіць ад нашых неспрыяцеляў і нясе з сабою атруту. Дзеля таго ўсе сябры арганізацыі ад прафэсараў да няпісьменных улучна павінны весці культурную працу беларускую, усімяна прыступна, хоць не ў вадволькавай меры. Адныя могуць адкрываць схаваную чужнікам нашу мінущыню, дасьледаваць нашу гісторыю, мову, другую тварыць літаратуру, трэція выдаваць, іншыя ўжою папулярываць вусным словам здабытую навуку і веду і г. д., і г. д., а ўсе могуць і павінны займацца беларускім усьведамленьнем. Працы гэтулькі і гэтка яна разнастайная, што ўсім яе стане. Нават няпісьменныя могуць працаваць культурна тым, што самі навучацца чытаць і пісаць пабеларуску.

ГАСПАДАРСКАЯ ПРАЦА.

Гаспадарская праца мае значнае важнае месца, але весціся яна павінна ў беларускім дусе ці, інакш кажучы, быць удеснай сувязі з беларускай культурай. Бяз гэтых умоваў гаспадарская праца карысьці ня дасць.

Ня ўся культурная й гаспадарская праца мусіць быць вядзена ў самой арганізацыі палітычнай, наадварот, большасьць яе будзе вонках партыі, але мусіць яе весці сябры яе.

Напаследак, трэба запеміць, што паміж прапанаванымі гэтага заданьнямі дзейнасьці палітычнае арганізацыі ёсьць песная сувязь і нават яны адназначнае вынікаюць Гэтак прапа моралізацыйная і ўзаемае памогі,

† Św. p. Časław Rodziewič.

Niadaŭna tolki dawiedalisia my ab śmierci Časława Rodziewiča, jaki pamior užo ū 1932 h.

Rodem jon z Wialejščyny. Wiedamy biełaruski dziejač-adradženiec. Pracawaŭ pierawažna ū Miensku. Chwala bałšawickaha prašledu biełarusau

zachapiła i jaho. Byŭ wysłany z Mien-ska ū Simbirsk, hdzie ū samocie, adarwany ad siamji, — bo žonka i dzieci byli pakinuty ū Miensku — rasstaŭsia z hetym światam.

Śława pamiaci Jahonaj!

Krychu z ekanamičnaj hieohrafii Sawieckaj Biełarusi.

(Ptaciah, hl. „Bieł. Krynica“ №. 41).

Lasnyja bahactwy Saw. Biełarusi pryčyniajucca da razhortywańnia na šyrejšy maštáb lasnoha piomysłu. Jak my užo ū wadnym z papisrednich numaroŭ „Bieł. Krynicy“ (№. 41) kazali, isnujučyja ū Biełarusi pradwajennaja i paŭstaŭšyja za apošnja ha-dy lesaabrobčyja fabryki produkujuc wytvary ū takoj kolkaści, što nawat eksportujucca zahranicu. Da lasnoha piomysłu naležyc jašče lesachimičny piomysł, jaki koncentrujucca ū Barysawie, Babrujsku i Nowabielicy. Heti lesachimičny piomysł reprezentujucca: wyrabam smały, terpentyny, dziera-wianaha wuholla i dubilna-ekstraktnymi pradprijemstwami. Niadaŭna paŭstała na Biełarusi nowaja halina piomysłu — heta wiskoznaja. U 1932 h. raspačela pracu wialikaja fabryka štučnaha šouku ū Mahilowie.

Piomysł chimičny. Syrjawaja baza biełaruskaha chimičnaha piomysłu nia wyčerpywajucca lesam. Na poŭnačy Biełarusi, na plošcy 120 tys. ha, znachodziacca wialikija pakłady sapropelitaŭ. Jak kažuć M. Grin i A. Kaufman u pracy: „Экономическая география СССР“, 1933 h., — prami-słowaje wykarystańnie sapropelitaŭ adyhraje dla narodnaj haspadarki BSSR nadzwyczajna wažnuju rolu.

Došledy nad chimičnaj piererobkaj sapropelitaŭ pakazywajuc, što z ich možna atrymać žyžkawaje topli-wa, rožnyja šmary i cely rad inšych cennych produktaŭ.

U ūschodniaj častcy BSSR na pahraničcy adciataj Smoleńščyny znachodziacca wialikija pakłady fasyrtaŭ. Uciahiwańnie ich u eksploatacyju jašče tolki pačynajucca i biazsumniwu maje pierad saboj wialikuju budučyniu, dziela taho, što intensyŭnaja produkcyja lonu i kanoplaŭ u BSSR užo ciapier wymahaje wialikaj kolkaści minerelnych udobreńniaŭ, jakija pryoziac siudy haloŭnym čynam z Leninhradzkaj woblašci. Adnak-ža dalejšyja perspektywy chimizacyi BSSR ciesna zwiazanyja z chimičnaj pierarobkaj torfu.

Plan druhoj piacihodki wysunuŭ sabie za zadańnie razharnuc šyroka torfiany piomysł. Pawodle planu na abšary 1,5 miljona ha pawinien rož-wicca ūspomnieny piomysł.

Piomysł matarjalaŭ budaŭlan-nych. Piomysł matarjalaŭ budaŭlan-nych apirajucca na wialikija pakłady krejdy, wapny, hliny, merhelija, kwar-cowaha piasku i inš. Da wajny hetaja

zaležy nia mieli značeńnia prami-słowaha na Biełarusi; tam siam funkcyja-nawali maleńkija pradprijemstwy, ab-rablajučy hetaja matarjaly, ale jany mieli, možna skazać, chatni charaktar.

U sučasny moment, acaniŭšy he-tyja bahactwy Biełarusi, promysł u he-taj halinie wielmi razharnuŭsia. BSSR dzialujučy hetamu začynaje zajmać adno z pieršych miesc u Saw. Sajuzie ū halinie ūspomnienaha piomysłu. Na terytoryi BSSR jość takija fabryki hetaha piomysłu: Homiełskaja mecha-nizawanaaja šklanaaja, Kryčaŭskaja ce-mentnaja i cely rad inšych pradpri-jemstwaŭ ahniaŭpornaha, ceramičnaha i cehlanaha piomysłu.

Piomysł metalowy. BSSR nia majuc swajej syrcowaj bazy rudnoj, ale majuc zatoje dahodajja ūmowy kamunikacyjnaja (wodny šlach, lučacy BSSR z metalurhijaj poŭdnia), meta-lowy piomysł z kožnym dniom usio bolš i bolš pačynaje hrać značnuju rolu ū narodnaj haspadarcy BSSR. A nie-katoryja haliny dakładnaj mechaniki, jak wyrab wiasoŭ, aptyčnych pryładaŭ i h. d. i wytwar sielska-haspadarčych pryładaŭ nabiraje nawat ahulnasajuz-naje značeńnie.

Na BSSR pradukujucca dobraj jakaści i ū wialikaj kolkaści małaciłki, siačkarni, pluh i inšyja sielska-haspadarčyja pryłady. Najwialikšym prad-prijemstwam hetaj haliny piomysłu metalowaha ždaŭlajucca niadaŭna pa-budawanaaja fabryka ū Homieli.

Dawoli bujnych raźmieraŭ asiah-nuła taksama wytworstwa hravijsar-tyrowačnych mašin, kamieniadrabilak, šwidrlilnych stankoŭ i t. p. U wiali-kaj kolkaści wyrablajucca ū Biełarusi čwiaki i t. p., a tak ža jość bolš 20 ci metalowaabrobčych fabrykaŭ, jakija znachodziacca pierawažna ū Miensku, Homieli, Wiciebsku i Woršy.

Lohki piomysł BSSR. Lohki piomysł taksama šyrej pačau raźwi-wacca tolki pašla sušwietnaj wajny.

Na pieršaje miesca ū halinie loh-kaha piomysłu wysoŭwajucca piomysł šawiecki i krawiecki. Wystarčalnaść syrja spryjae da bujnaha razrostu ūspomnienaha piomysłu. Krawiecki-ja fabryki znachodziacca ū Miensku i Wi-ciebsku, abutkowaja ū Miensku, Wi-ciebsku i Homieli.

Najwialikšyja harbarskija centry znachodziacca ū Miensku, Wiciebsku i Mahilowie.

Treba taksama skazać, što ū Wi-ciebsku pabudawana wialikaja fabryka tkackaja.

Ūspomnienyja haliny lohkahe pro-mysłu ū BSSR calkom apirajucca na swaim miascowym syrcu.

(d. b.)

Lawon Paddubny.

брацкае любасці вынікаюць з заданьняў нацыянальных і рэлігійных, а з усіх іх вынікае праца культурная й гаспадарская.

Дзейны Сьведка.

Прага.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА.

Жалобная акадэмія прысвятаная сьв. п. праф. Б. Эпімах-Шыпіле адбудзецца 8 г.м. а гадз. 19 у залі пры вул. Завальнай 1—1 у Вільні. Ладзіць акадэмію Цэнтра Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры. У праграме:

1) уступнае слова, — скажа старшыня Інстытуту Кс. В. Гадлеўскі, 2) рэфэрат аб жыцці і дзейнасці нябожчыка прачытае Кс. Ад. Станкевіч,

3) успаміны сваякоў нябожчыка і знаёмых.

Беларускі Календар-кніжка на 1935 год пад пазовам "Беларускі Народна-Гаспадарскі Календар" выйшаў з друку і прадаецца. Мае 136 стар. друку і малюнк. Летаўні календар гэтага выдавецтва здабыў сабе заслужаную славу. Сёлетні яшчэ лепшы. У сёлетнім календары кніжцы ёсць стары і новы стыль, праваслаўныя і каталіцкія сьвяты, усход і захад сонца, зьмены месяца і іншае. Ёсць у ім уважна й добра апрацаваныя гэтакія аддзелы: 1. Гісторыя беларускага народу, 2. Географія Беларусі, 3. Патрэбы беларускага народу, 4. Аддзел літаратурны (цікавыя й харошыя апавяданні й вершы), 5. Гігіена (аб жыцці, ядзе, вопратцы й лячэньні), 6. Вельмі багаты гаспадарскі аддзел (паміж іншым важны артыкул аб саджанні соі).

Цана календара 65 грашоў. Прадаўцом і тым, што болей купляюць, даецца спуск. Дамагайцеся календара ў прадаўцоў у сябе на месцы. Выпісваць можна з беларускіх кнігарняў у Вільні або з Галоўнага Складу (Вільня, Зарэчка 14—7, М. Станкевіч). Хто выпісвае з Галоўнага Складу, той за перасылку ня плаціць. Напавер календары не пасылаюцца.

З студэнскага жыцця. — Надзвычайны агульны сход сяброў Бел. Студ. Саюзу ў Вільні адбудзецца дня 9.XII сёлета, у залі VI галоўнага будынку У.С.Б. На парадку дзенным сходу: 1) адчыненне, 2) вытар старшыні сходу, 3) справа спыненых у правах функцыянальных двух сяброў Ураду БСС, 4) вольныя прапановы. Пачатак а гадз. 15.

— 4-га сьнежня ў першую гадаўшчыну сьмерці сябры БСС с. п. Пятра Пяршукевіча, у памешканні Б.С.С. (Завальная 1—1) адбудзецца — у чэсьць нябожчыка вечар. Пачатак а гадз. 19-й.

— 3 нагоды прыпадаючых сё-

лета 40 х угодкаў сьмерці Адама Гурывіча, студэнта Тэхналёгічнага Інстытуту ў Пецярбурзе, беларускага паэты і грамадзкага працаўніка, — Бел. Студ. Саюз дня 7-га сьнежня ладзіць у залі Б.І.Г.І.К. юбілейны вечар. У праграме вечару паміж іншым — рэфэрат мгра Я. Шутовіча і абс. М. Пяцюкевіча аб жыцці, творчасьці і грамадзкай працы А. Гурывіча.

Пачатак а гадз 19-й. Што гэта значыць? Кожнага Беларуса павінна зацікавіць наступнае зьвішча. Нікаторыя з абітур'ентаў цяпер адзінай беларускай гімназіі ў Заходняй Беларусі, уступіўшы на ўнівэрсытэт запісваюцца ў чужацкую арганізацыю — Расейскі Студ. Саюз. Характэрна, што пакуль яны былі вучнямі бел. гімназіі, пісаліся Беларусамі, а як пакінулі бел. гімназію, — парвалі сувязь з беларускім жыццём, на т выракліся беларускага імяні. Гэтка праява сьведчыць аб нястачы беларускага ўзгадаваньня моладзі ў бел. гімназіі, аб браку ў гэтай гімназіі беларускага духу. А трэба ведаць, што ў бел. гімназію прыймаюць моладзь толькі беларускую.

Дык што на гэта скажучы кіраўнічыя гімназіі дзейнікі?

Дапамога для БСС і Т-ва Беларусаў пры УСБ. З пачаткам сёлетняга акад. году ўлады віленскага ўнівэрсытэту прызналі — першы раз! — дапамогу для Беларускага Студэнскага Саюзу і Т-ва Беларусаў пры УСБ, у суме па 200 зл для кожнай з гэтых арганізацыяў.

З беларускага жыцця пад Латвіяй. Кепска жывецца цяпер беларусам пад Латвіяй. Аднак адраджэнска-вызвольны беларускі рух усё ўзмацняецца. Латыскі нацыяналізм занепакоіўся. Латвійскія ўлады забаранілі чытаць і распаўсюджаць беларускія кніжкі: "Kastus Kalinowski", "Mužyckaja Prauda" і ідэя Niezależności Białorusi" Ад. Станкевіча, "Навейшая Гісторыя" Вульфійуса і газэты "Бел.Кр." і "Новы Шлях". Сапраўды, ў страху вялікія вочы".

ГРАМАДЗЯНЕ! Усе на ніву культуры! Гдзе няма, — арганізуйце турткі Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры, а ідэюжо заложаныя — узмоцніце ў іх працу!

Ciomnyja chmary nad Eüropaj i Lihaj Narodaŭ

Suadnosiny niekatorych eürapejskich dziaŭŭ ciapier wielmi naprużany. Hałoŭnymi pryčynami hetaha naprużannia biezpasredna i pasredna žyjaŭajucca: plebiscyt u Saary i marsylskaja trahedyja.

Francyja zanata bolš sprawaj Saary, jakoj škaduje ŭstupić Niamiečynie, nia šmat addajecca sprawie marsylskaj trahedyi. Zatoje Juhasławija žadajućy pomsty pakručwaie šablaj damahajućysia satysfakcyi.

Abiedźwie hetyja sprawy swaim cłažaram uzlahli na Lihu Narodaŭ, jakaja trymajučysia pryncypu, što čas — najlepšy lekar, sprawy adkładaie na-dalej.

Liha Narodaŭ miełasia ŭziacca wyrašac hetyja sprawy ŭ minulym

tydni, ale ŭžnoŭ adłažyla swaje nara-dy na-dalej. Kažuć, što raniej hetyja narady nie pačnucca, jak 3 śniežnia. Kažuć, što narady Lih ciapier adła-žany na damahannie Kamitetu Troch (Francyja, Anhlija, Italija), jaki nara-džajecca ŭ Rymie, jak raźwizać saar-ski wuziel.

Pry hetym treba skazać, što Juhasławija skaržyć u Lizie Narodaŭ Madziarščynu za padtrymannie terory-staŭ, što zabili ŭ Marsylii juhasła-wiarskaha karala i francuskaha mini-stra. Francyja, chočaŭ ŭwieści ŭ Saaru swajo wojska na čas plebiscytu skar-žyć u Lizie Narodaŭ Niamiečynie byc-cam za padhatouku zachapić Saaru siłaj, biez hałasawañnia.

Pahroza Juhasławii i supolny front Madziarščyny, Aŭstryi i Italii.

Juhasławija zaskaržyŭšy ŭ Lizie Narodaŭ Madziarščynu pahražaje swaim wystupieñniem z Lih, kali apošniaja nia wyrašyć na jaje karyść sprawy žwiazanaj z marsylskaj trahedyjaj. Aprača hetaha, jak padajuć hazety, pačalašia koncentracyja juhasławian-skaha wojska kala madziarskaj hranicy.

Dziela hetaha pamachiwañnia šablaj Juhasławijaj, pačaŭ twarycca sup-

roć Juhasławii supolny front Madziar-ščyny, Aŭstryi i Italii.

Ministry zohraničnych spraŭ Če-chasławacžyny i Rumynii padali ŭ Li-hu Narodaŭ da wiedama, što Čecha-sławacžyna i Rumynija padtrymliwajuć Juhasławiju i što ichnija suadnosiny z Madziarščynaj z sprawaj Juhasławii zawastrylisia.

Francyja—Polšč i ŭschodni blok dziaŭŭ.

Wiedajem, što miž Polščaj i Fran-cy-jaj suadnosiny mocna achala-dzieli i wiedajem, što Polšč, taksama, jak i Niamiečžyna, padtrymać h. zw. uschodni blok dziaŭŭ admowilasia. Na henym bloku Francyja i inšyja dziaŭŭ bazujuć hwarancyju miru na ŭschodzie Eüropy, asabliwa na pabierežžach Bałtyku. Woš-ža Fran-cyja prabujućy adciahnuc Polšč ad Niamiečžyny žwiarnułasia da polskaha ŭradu z notaj, u jakoj zapeñniaje, što jana, Francyja, nia dumaje žmianiac palityki i biare pad uwahu Polšč, ta kuju, jakaja jana jošć, h. zn. z jaje dyplomatycznymi zaściarohami i zaba-

wiazańniami.

Polšč maje dahawor z Niamiečžy-naj i z Francy-jaj. Francyja maje pa-razumieñnie z Sawietami i dziaŭŭami Małoj Antanty.

Francuski ŭrad u swajej nocie da Polščy adciañniŭ i toje, što Francyja biare pad uwahu pałažeñnie i tych dziaŭŭ, što zacikaŭlenija ŭ zaklu-čeñni h. zw. uschodniaha bloku. Nota ćwierdzić, što ŭ hetym nowym dahanawory susim mahčyma žmiasćić isnu-jućyja dwubakowyja ŭmowy.

Takim čynam hołas ciapier maje Waršawa i Berlin.

Japonija siahaje dalej u Aziju.

Japonskaja armija pačala akupa-cyju kitajskaj prawincyi Čehar. Hetaja prawincyja maje dla Japonii wialikaje stratehičnasje i haspadarčaje značeñnie. Jana hraničycca z bałšawickaj i man-holskaj respublikaj. Japonija siahajućy

hetaj prawincyi maje namier bazawać u joj siłu dziela dalšaj ekspansii. Hetaja rabota prawodziacca byccam u ci-chim parazumieñni z kitajskim ŭra-dam. Hetaj fakt wielmi mocna trywo-žyć bałšawikoŭ.

Wincuk Adwažny.

Chłapiec.

POWIEŚĆ.

II. Padhatouka.

Z padhatoukaj treba bylo śpiaśacca, bo da egzaminu času astalosia nia mnoha. Stała Hanula ŭkać adpawiednaha wučyciela. I wot akazałasja, što Zawałaka nie takaja ŭžo biednaja na ludziej. U miajścowaha dziaka Kuźmy Narcukiewiča byli dwa syny, katoryja wučylisia ŭ prawasłaŭnaj duchoŭnaj seminarij ŭ Wilni. Adnaho nazywali „Šurka“, a druhoha „Wańka.“ Šurka byŭ wysoki, świetła-ryży i dosyć pryhoży junak, a Wańka byŭ kras-na-ryży, hruby i dosyć biezabrazny chłapiec. Šurka wučyŭsia dobra, ale piajaŭ drenna. Zatoje ŭmieŭ ŭžo wypliwać nia horš ad rodnaha baćki. A Wańka piajaŭ dobra, ale wučyŭsia ślabawata i sioleta dastaŭ pieraekzaminoŭku z łacinskaha ja-zyka.

Sam Kuźma byŭ čaławiek hawarki, wiasioły i mieŭ skłonnaść da filazofii, asabliwa dziubnuŭšy harełki. Bywala, celymi hadžinami pahładžywaŭ swaju bieluju doŭhaju baradu i tałkawaŭ na wyso-kija temy.

Nu, i barada ŭ Kuźmy byla ślaŭnaj! Razy-chodziłasja na dźwie roŭnyja čaści i zakrywała čuć nia celyja hrudzi. Kuźma lubiŭ swaju baradu niepamierna. Rasčesywaŭ jaje i razhladžywaŭ z wia-likim nabaženstwam, asabliwa ŭ carkwie, i pahla-daŭ na ŭsich i nawiet na papa zhary, bo ŭ taho byla barodka redzieńkaja — prosta kasmyl, a nie barada. — Dudziuk jon prociŭ mianie z swajej baradoj! — hawaryŭ dziak na papa. A pop i sa-praŭdy nazywaŭsia Dudziuk. Takoje ŭžo jahona-je było prežwiščca.

Tawaryšam Kuźmie bywaŭ wučyciel Kuksač, katory taksama lubiŭ u mieru wyplić i paspračacca z Narcukiewičam.

23)

— I čamu Boh daŭ čaławieku dwoje wačej? — pytaŭsia Kuźma wučyciela.

— Boh tak, značyć, zachacieŭ, dyk i daŭ, — kazaŭ wučyciel.

— Pastoj, pastoj! — pierabiŭ jaho Kuźma, — ty tut miakinaj nia wykručiśsia, — hawary mnie tołkam. Wot skaży mnie, našto Boh aboje wačej pasadziŭ spieradu? Nu, budź ty mudry — adkaży! A ja, — kazaŭ dalej Kuźma, — daŭ-by adno woka spieradu, a druhoje z zadu, abo zrabiŭ-by jašć lepiš: kab adno table świciła ŭ dzień, a druhoje ŭ no-čy. Nu što, moža drenna ja kažu, ha? — I dziak pahładziŭ baradu.

— A jak tahdy, waspan, chadziŭ-by, kab aślep na piaredniaje woka? — spytaŭsia wučyciel.

— Ej ty, brat, chitry! Nia darma ty nazywa-jeśsia Taŭkač, — kazaŭ Kuźma.

— Ja — Kuksač! — paprawiŭ wučyciel.

— Ja ž i kazaŭ — Taŭkač! I chitry ty, brat

ty moj! Musić ciabie małoha matka miakam pałł! A chitraść — heta ŭkaŭ-twa, a ŭkaŭ wa — heta aśukanstwa, aśukanstwa — heta wialiki hrech! Dyk ty, bratok, pojdzieś na samaje dno ŭ piekła, — nu, i tam ty prapadzieś! I škoda mnie ciabie, choć ty plač!

I ŭžo Kuźma sapraŭdy pačynaŭ plačać. Ale zara nabiraŭ rezonu i kazaŭ:

— Što ž my budziem plačać? Lepš budziem za ciabie malicca i spasać twaju hreśnuju dušu, bo i ty, choć Taŭkač, ale nibyto taksama čaławiek.

Tut Narcukiewič wyniaŭ z kišani kamerton, uderyŭ ab dałoŭ, paśla pryłażyŭ da wucha i pa-daŭ ton: ut, la, fa, ut. Ale jany siadzieli tolki ŭ dwuch u maleńkim pakojčyku, u karčmie Lejza-ra Zawałackaha. Tymčasam Kuźma dawaŭ čatry tony — heta na dwuch było zamnoha: patrebn byŭ poŭny chor.

— Hej, Chaška, Sorka! — kryčaŭ Kuźma, — siudy! Chaška i jejnaja dačka Sorka ŭwajšli ŭ ka-morku.

— Nu, što? — pytała Chaška.

— Biary ton! — hamaniŭ Kuźma — „ut!“ Ciahn! kab ciabie trasca! Pośle Sorcy daŭ altowy

ton, Kuksaču — tenara, a sabie — basa. I sam pačaŭ piajać: So światymi upako o-oj!..

— A wy čamu maŭčycio! — zakryčeŭ Kuźma na swaich śpiawakoŭ.

Ale Kuksač ŭžo paśpieŭ ciškom wyjści z kar-čmy, a Chaška z Sorkaj stajali i śmiajalisia. Kuźma sa złości prahnaŭ i ich.

Astaŭšysia adzin, Kuźma lubiŭ pahawaryć sam z saboj. Tahdy nihto jamu nie miašaŭ i jon wyskazywaŭ usio, čym dahetul nabaleła duša. Uhtyblaŭsia ŭ carkoŭnyja sprewy, prajektawaŭ rož-nyja reformy, asabliwa ŭ śpiewie i ŭ adnosinach pamiz duchawienstwam.

— Praŭdu skazać, to dziak u carkwie wa-żniejšy ad papa, bo dziak bolš ad papa piaje i bolš maje knižak. Zatoje i ja na papa nie pajšoŭ, a astaŭsia dziakam.

Tut Kuźma zadumaŭsia.

— Uziać, — kazaŭ jon, — chacia-by majo pałažeñnie. Ja stary regient i maju za saboj wialiki-ja zasłuhi. Mianie, dziakawać Bohu, ŭžo wyhnali z dwuch, samych najwyšejšych, službaŭ. A naś pop lubić kryknuć: „Ej, ty tam, Kuźma!“ A hety Kuźma byŭ kaliści basam u archierejskim chory. Kuźma byŭ regientam u błaħačynnaha, — wot chto table Kuźma Narcukiewič! Kuźma — table nia prostaje Kuźmiščca. A padčas služby nia ja prycho-džu da papa pytacca, bo ja ŭsio wiedaju napam-iać, a pop prychodzić da mianie i łaskawa pyta-jecca: Jaki ŭ nas siahodnia trapar? A ja — niby ničoha — kažu: — Heta-ž wiedama, pieršy trapar światocny, a druhi waskresny. Abo zakliča mianie ŭ aŭtar i pytaje: Jaki budzie u nas siahodnia pra-kimien? I chitry naś pop! Oj chitry! Choča pry-tym žniuchać, ci ja hetaha-taho?... Jak ty, brat, mianie žniuchajeś, kali ty sam taho-hetaha... Dyk, značyć, my aboje-raboje. Che-che-che! — śmiajaŭ-sia dziak, a ž zaliwaŭsia, kruciŭ haławoju i pryhla-džywaŭ baradu.

I machajućy rukami, tałkujućy na cely hołas, Kuźma wychodziŭ z karčmy poznym wiečaram i ki-rawaŭsia demoŭ. Adnak-ža braŭ kirunak saŭsim praciŭny, bładziŭ pa miastečku, a pośle ciahaušia

Roznyja wiestki.

Z UKRAINSKAHA ŽYĆCIA.

Rewizyjny Sójuz Ukrainskich Kooperatyw pawodle rasparadžeńnia polskich uładaŭ zmušany zwużić i ahraničyć swaju dziejaść. Ad 1 studzienia 1935 h. dziejaść R.S.U.K. žmiaščacca budzie tolki ŭ troch haličkih wajawodztwach, a ŭsie ŭkraŭińska kooperatywy na Wałyni, Polesi, Chołmšczyńie i Łemkaŭšczyńie buduć pryłučany da polskich sajuzaŭ.

Kamienny wuhaj na Wałyni. Wučonyja daśledzili, što na Wałyni nad rakoj Stachodam jość pad ziemloj kamienny wuhaj.

Z POLŠČY.

Siamiejnyja niałady. U partyi B. B., jakaja padtrymliwaje ciapiersni Ůrad, niaćma ůntry zchody i wyrazna aznaczaŭca trytry zhupy, što miż saboju nia ładzić. U staradzinnie stać ciapiersni BB, jakoje prawodzić „čystku“ likwidujuć narastajućyja ůścicia skandały, na lewa stać radykalny „Legjon Młodych“, na prawa wystupaŭ jość ů niekatoraj miery apazycyjna hrupa najbahaciejšych — konserwatystaŭ.

Dziaržaŭny niedabor. U kastryčniku dziaržaŭny skarb mieš niedaboru 7 milionaŭ zł. A hety miešiac nazywajecca „syty“, bo hetaŭ paroj najbołš płaciać padatkaŭ.

Palašuk u Wařawu piechatoj i ciahnikom. Nadawiaćy z Wilensčyny, Nawahradčyny i Palešsia wazili ciahnikom sialan, asabliwa maładych, pa Polščy, pakazwali polskaje bahaćcie. U darozie karmili, hościli i wazili na kazionny ščot. U hety čas za niekalka sotniaŭ wiorst prybyŭ u Wařawu z Palešsia piechatoj sialanin Myška, šukajućy „sprawiadliwašci“, — imienna, kab sekwestratar nie zabraŭ u jaho karowy, jakuju apisaŭ za padatki.

Šarawarak. U Sojmie budzie razhadacca projekt pařyweńnia zakonnu ab šarawarkach. Pawodle jaho šarawarkam papraŭalasia-b darohi nia tolki hminnyja, ale pawietawija, wajawodzkija i nawat dziaržaŭnyja.

Kolki wierniŭcca z Francyi polskich rabotnikaŭ? My ůžo pisali, što Francyja maje wysielić polskich rabotnikaŭ, jakich jašče ciapiar jość u Francyi 518 tysiać. Ůžo wiarnułasja sioleta 5 tysiać.

Biezrabotcie. Wa ůsiej Polščy zarejstrawanyh biezrabotnych 10 li-

stapada bylo 302 tysiaćy asob. Biezrabotcie pawialiwajecca.

Ziemlarobstwa ů daŭhoch. Pawodle abličeńniaŭ, ahułnaje zadoŭžańnie ziemlarobstwa ů Polščy siahaŭje wializarnaj sumy 5 miljarđa zł.

Z ZAHRANICY.

Nia słuhaŭ Lihi Narodaŭ i wajujuć. Ůžo kala 2 hadoŭ u Paŭdzionnaj Amerycy wajujuć Boliwija z Parahwajem. Abiedźwie henyja republiki naležać da Lihi Narodaŭ, ale hetaŭ Lihi nia słuhaŭci wajujuć.

Abława na čužaziemcaŭ u Rumynii. Nadawiaćy rumynski ůrad prawioŭ abławy na čužaziemcaŭ u swajej dziaržaŭie. Aryštawana 12 tysiać asob; najbołš aryštawana charwat, što paŭciakali z Juhasławii ad serbskaha tam teroru. Henaja abława adbyłasja biazsumlŭna pa prošbie ju-asławianskaha ůradu.

Žudasnaja statystyka. U 16 ja ůhodki spynieńnia sušwetnaj wajny Liha Narodaŭ wydała statystyku, u jakoj zličany achwiary apošniaj wajny.

Zabita 10 milionaŭ ludziej, ranienych bylo 19 milionaŭ asob, z hetych 7 milionaŭ stalisia inwalidami; pa zabitych i pamioršych žaŭnierach astalosja 9 milionaŭ udowaŭ i 5 milionaŭ sirot; z terytoryi wajennaha dziejańnia bylo wysielena 10 milionaŭ asob.

„Załaty blok“ trašćyć. Wiedajem, što Anhlija i Ameryka abnizili sami canu swaich hrošaŭ i dzieła hetaŭ laħcej im pradawać swaje tawary zahranicu. Niekatoryja dziaržaŭy, miž inšymi: Polščy, Francyja, Belhija, Holandyja, Šwecyja, stwaryli h. zw. „załaty blok“, zabawiazaŭšysia nie abnizać cany swaich hrošaŭ. Ale hety „blok“ pačynaŭje trašćyć: u Holandyi, u Belhii mocny nachiŭ da abnižeńnia cany hrošaŭ; wyklikany nadziejaŭ, što pry abnižeńni cany lepš buduć konkurawać z Anhlijaj. Tak sama haworać ab abnižcy cany hrošaŭ i ů Francyi. Kali sapraŭdy abniziac canu hrošaŭ u hetych krajoch, dyk prydziecca heta samaŭ rabić i Polščy.

Nichto ich nia choča... Z miešiac tamu wyjechała z Polščy ů Palestynu 300 żydoŭ. U Palestynie ich nie pryniali, nie dazwolili im nať z karabla źlešci; ni pryniali żydoŭ i inšyja dziaržaŭy. Žydy hetaŭ pajezdziŭšy biez pierasiadki wiarnułasja nazad u Polšč.

Nowy hoład u Saw. Ukrainie. Sekretar Mižnarodnaha Kamitetu Po-

žandar i palicejski kupajuć z licytacyi sialanskija karowy.

Budsla ů, Wialejskaha paw. Dzie jość wołašć, kašcioł abo carkwa, tam bywaje zaŭsiody i kala dziesiatka palicejskich. Hetaŭ jość i ů nas, dy jašče jość i wajskowaja palicyja — žandary. Jość u nas i sekwestratary. Hetyja resorty čynoŭnikaŭ u nas dziejuć suładna i zhadna.

Sekwestratar zabiraje za padatki ůsio, što tolki možna ůziać Nabraŭ-

maŭ Haładajućym u Sawietach dr E. Ammende piša: atrymliwajem al štodzień wiestki z Sawieckaj Ukraŭny, što tam uznoŭ pačaŭsia hoład i što zaraz uznoŭ pačniecca masawaje ůmiranie narodu z hoładu. Arhanizacyi ůsiaho šwetu pawinny dać pomač hołodnym u Sawietach.

Rastrely ů Kijewie. Nadawiaćy kamunisty aryštawali 3 aficeraŭ čyrwonaj armii ů Kijewie, jakich zaraza — za try hadziny — rastrelali. Winawacili ich za padhatoŭku da buntu proti Sawietaŭ.

Kałchoźniki ů Sawietach masawa režuć skacinu. Sawieckija hazety padejuć, što ů Adeskim wokruzie kałchoźniki i „adzinialniki“ masawa režuć skacinu. Hetaŭ je žywišča tumačać niastečaj pošaru.

Relihiŭnaje žyćcio ů Sawietach u padziemieli. Adzin spec — inżynier, što niadaŭka u wyšchaŭ z Sawietaŭ, apiswaje, jak u SSRR. tworycca nowaje chryšcijanstwa i nowaja Carkwa. Jon piša: carkoŭnaje žyćcio schawalasja ů padziemieli, na pawierchni jaho mała astalosja. Staryja šwiaščeńniki ůmirajuć, ale na ich miesca pašwiačajuć maładych i heta robiac u padziemieli. Šwiaščeńniki tajkom chryšciać dzieci i adwierdajuć chworých. Wieručych ludziej mnoha i pierawažna maładyja; žbirajuca na bahasłužennie tajkom i tajkom spawidajuca. Raboćyja achwotna, chto što moža, achwiaroŭwajuć na ůtrymanie šwiaščeńnikaŭ. Achwiary žbirajuć pierawažna dzieci.

Z WILNI.

Čatry sudowyja sprawy na li-toŭcaŭ „Wil. Ryt.“ z 10.XI siol. h. pawiedamlaje, što apošnim časam byli čatry sudy na li-toŭcaŭ byccam za nielehalnaje nawučańnie z zabaronienych knižak i mapaŭ. Cikawa, što ů rezultacie sud usich abwinawačanych apraŭdaŭ. Jak bačym, palicyja časta zamnoha starajecca.

Pišmy z wioski.

šy hetak roznaŭa ůsiaho abwiaščaje licytacyju. Z henaj licytacyi našyja sialanie nia kupajuć. Bywaje, što z licytacyi pradajuca za padatki i karowy. Niadaŭna ů nas z hetkaj licytacyi pradana karowa za 21 zł., jakaja na rynku warta 80 zł. Karowu henuju kupiŭ žandar Figiel. Nadawiaćy hetaksama kupiŭ karowu z licytacyi palicejski.

Pašla licytacyi papiarednija ůlošniki henych karoŭ zwaročwali licytacyjnym pakupšćykam hrošy, ale jany karoŭ addać nie chacieli. Bywaje, što papadajecca na licytacyju i hadzinnik. Nadawiaćy sieržanty z KOPu kupiŭ z licytacyi dobry hadzinnik za 30 hrošaŭ.

Kab nie žandary, nie palicejskija i sieržanty z KOPu, dyk u nas i z licytacyi nia bylo-b kamu kupiac.

W. P.

Akcyja polskaja ci katalickaja?

Tabaryški, Wil.-Trocki pawiet. Ůžo minula z paru miestacaŭ, jak usie hazety pisali, što S.M.P. budzie zamieniena na S. K. Zmiana nazowu nastupiła sapr. dy, alerabota astalosja taja samaja. Prykładam hetaŭ moža być našaja parachwija, u katoraj probaršč starajecca ůsimi siłami ůtrymać u nas polščynu i wykazać, što heta jość čysta polski kraj. Woźmiem dla przykładu swiata Chryšta Waładara 28 kastryčnika. U Chryštoŭ pryišlo S.M.P., ci S.M.K. z štandaram, z biela-čyrwonymi polskimistužkami Niekatoryja z parachwijaŭ, pabačyŭšy heta, z kašcioła wyjšli. Niešwiadomaja masa astalosja ů kašciole, ale ci maje heta znać, što siarod ich katalicki ksiondz pawinien prawodzić polskuj rabotu? Dzieła hetaŭ niezadowolenie i niešwiadomaj masie. Kab heta pznać, treba było tolki pasłuchać hałas, jakija byli čutny pašla nabaženstw.

St. Wialhorskaja.

Ab našym haspadarčym žyćci.

Dubrowa, kala Rakawa, Maładečanskaha paw. Sioleta ůradžaj byŭ ništo sabie, možna skazać dobry. Bulba krychu padhniła, ale chapaŭje i zdarowaj. Lon kala nas sioleta tak-ža ůradziŭ i padtrymaŭ našych haspadaroŭ (krychu apłaciłisia ad pazaciahwanych padatkaŭ). Biada, što ziemlarobskija produkty tannyja, a fabryčnyja tawary darahija. Woš ceny na apošnim kirmašy ů Rakawie: za pud żyta płacili 1 zł. 40 hr., pud aŭsa — 1 zł. 20 hr., pud jačmieniu — 1 zł. 60 hr.

pa paloch, kala rečki i načawaŭ, hdzie pryšloŭsia. Prytym Kuźma wielmi dziwiŭsia, što chata niehdzie zyišla z miejsca. Pakul narešcie sam nie dahadaŭsia. Aha! — kazaŭ jon sam sabie, — hetaŭ musić ciapiar bylo ziemlatrasieńnie, bo ziama tak i chođzie pod nahami i ůsie rečy kruhom skačuć, jak ašaleŭšy. Znać, i čatu niehdzie čort zaprataŭ. A dobraja była chata! — kazaŭ Kuźma, krepka ůzhychnuŭšy. — Žyŭ ja ů joj ůžo hadoŭ z dwaccać. Tut i dzieťak dahadaŭsia i žonku pachawaŭ — „Wiečny joj pakoj!“

Tak tolki supakojwaŭ Kuźma sam siebie i tahdy ůžo čwiorda spaŭ pad prydarožnym kamieniam aŭ da zaŭtrašniaha biełaha dnia.

Heta paŭtaralasja wielmi často. My sumysna zatrymalisia tut daŭžej i paznajomili čytača z Kuźmou, bo jon budzie nam patrebny i ů dalejšym raskazie.

Ciapiar pašpiaszym wiarnucca da dziakowych synkoŭ. Staršy, Šurka, mieŭ praz leta dwuch wučniaŭ: Wincusia, katoraha pryhataŭlaŭ da egzaminu ů treciaje addzialeńnie Haradzkoŭha wučylišča, i swajho brata — Wańku, katoraha pryhataŭlaŭ da łacinskaj pieraekzaminoŭki.

Wincus tak staraŭsia, što treba było chłapca ździeržywać i prosta adrywać ad knižki. U darozie na lekcyju hołasna paŭtaraŭ sam sabie swaje zadacy. Hancyla hladziela i jasnna bačyla, što chłapiec pajšoŭ pa pryzwańni. A dziadźka Symon hladzieŭ i kazaŭ: — Čamu heta ja kaliści byŭ taki durny i laniŭsia wučycca? A ciapiar ůžo pozna. A dziadźka Tamaš kazaŭ: — Ty, chłapiec, idzi jeści, bo saŭsim zabješsia ad hetaj nawuki! — A starzy dziadźka Matusewič ničoŭha nie kazaŭ, tolki pykaŭ lulku i dumaŭ: — Zdurnieli ludzi ad hetaj nawuki! Im ůžo mała čornaha chleba, chočycca ananasaŭ. Kažuć, što wučonyja buduć latać kaliści pa pawietry. Oj, nalatajuć jany ů lichy kaniec, što nia budzie ni chleba, ni ananasaŭ. Inašto prostamu chłapcu nawuka? Lepš wučyŭsia-b na šauca — zera Hanula mieła by kusok chleba!

A susiedni żydok, Jankiel, pytaŭsia: — Nu, Wincus, na kaho ty budzieš wučycca? Kažuć, što na kslandza? — Praŭda-a?

— Nia wiedaju jašče, — kazaŭ Wincus. — Nu, tut nie majo dzieła, — kazaŭ Jankiel. Ale ja radziŭ-by iści na kslandza.

— Čamu? — Nu, bo kslandzy ciapiar dobra zarabłajuć, heta dobry interes. Tolki adna ů ich biada, što nia možna žanicka, a heta ůj, jak trudna!

A dziak Kuźma Narcuklewič, dobra wypiušy, hladziŭ Wincusia pa haławie i kazaŭ: — Ty chłapiec — maładziec! Ja widžu, što z ciabie kaliści buduć ludzi. Ech, kab ty byŭ maim synam!... — bo maje nie pajšli pa mnie i Šurka budzie horkim pianicaj, a Wańka — hultaj! Wot egzaminu nia zdaŭ. A čamu nia zdaŭ? — Licha-ž jaho bačku wiedaje! Jakija z ich buduć papy? Ni jany noty znajuć, ni jany toje — heta. Jak ich tam u seminarij wučać? Prosta, chłapcy blajuć, jak awiečki, choć i maje rodnija syny. — A ty, chłapiec, wot byŭ-by pop, — nad papami pop!

— Ja nia budu papom, — baraniŭsia Wincus.

— Nu, a chto-ž ty budzieš? Pazwol sam sabie zapytacca? — kazaŭ, pachiliŭšysia da Wincusia, Kuźma.

— Ja budu kslandzom.

— Wiš ty — jeretik kakoŭ! — kazaŭ dziak. — A ty dumaješ, što ksiondz — to nia pop? Jej Bohu — pop! Z usich bakoŭ — pop.

— Papa, ostaw jewol — kazaŭ Šurka i ašciarožna wywodziŭ bačku ů kuchniu. Tam dziak spracaŭsia dalej sam z saboju, haworacy: —

Znaju ja hetych kslandzoŭ! Chi-ityrja jany jezuity: barada im miašała — abrezali jaje; walaŭ miašali — abrezali i walaŭ; poły i rukawy im miašali — teksama abrezali; žonka i dziećim miašali — jany j žonku abr... br... kinuli, — jeretiki jany etakija! A tak u druhim usim — dyk ksiondz z papom — roŭnyja prahy. Ja i swajmu papu heta samaŭje kazaŭ, dyk i jon nia moh ničoŭha adkazać, — tolki dziŭ swaju kurtatuju baradu i nosam kruciŭ.

A Wincus siadzieŭ za pieraharodkaj i pryhataŭlaŭ lekcyju. Ale tut zasłuchaŭsia ů nawučnyja wywady dziaka i aŭ kisnuŭ sa śmiechu.

A za druhaj pieraharodkaj Šurka wučyŭ Wańku łacinskaj hramatyki i bieŭskaniečna paŭtaraŭ adny i tyja samyja słowy. Najbołš cikawiŭsia Wincus tym, što Wańka paŭtaraŭ pa dwa razy adno słowa: civis civis, exercitus-exercitus, panis-panis. Pośle Wańka skłaniaŭ hetyja słowy, wielmi mylaŭsia i dastawaŭ pry hetym ad staršaha brata za mlaucha, abo j prosta pa zubach. Wańka časam płakaŭ, časam adhryzaŭsia, abo časami biehaŭ da bački sa skarhaja. Bačka, kali byŭ pry swaich, zara stanawiŭsia na staranu Šurki i Wańka dastawaŭ jašče bołšuju karu, i tahdy cely dzień płakaŭ, abo ůciakaŭ z chaty Ale, kali Kuźma byŭ padwypiušy tuha, tahdy zastupaŭsia za Wańku i hawaryŭ: Ty, Šurka, šwepyj čelowiek! Našto papu patrebna łacina? Pop usioroŭna jezuitam nia budzie. My kaliści saŭsim łacinskaj hramatyki nia wučyliŭsia, a wot byli papami lepšymi, jak wy z waŭaj jezucikaj łacinaŭ. Wot chacia-by i naš pop, Dudziuk: choć łacinu ůmieje, ale ůsioroŭna Dudziuk — du-dziukom...

— Kali tak, dyk ja saŭsim Wańku nia budu wučyć, — hawaryŭ razžaleny Šurka. — Našto mnie heta biada? Ja swaje egzaminu ůsie pazdawaj, a jon u seminarij laniŭsia, — niachaj ciapiar sam dahaniaŭje.

— Nu, nul Ty, brat, nie razychodźsia! — kazaŭ jamu Kuźma. — Jak ůziaŭsia wučyć, dyk wučy i nie stanawisia ůšlupki. Ja hawaru toje, što mnie prydziecca, a ty rabi toje, što tabie treba!

Tak Wincus pryhataŭlaŭsia ů dziakowaha Šurki praz cely miesiac z hakam. A Hanula pracawala — harawała i zapłaciła Šurku piać rubloŭ zolatom.

pud pšanicu — 3 zł., pud lnianoha siemia — ad 4 zł. 50 hr. da 6 zł. 50 hr., pud lonu wałakna — ad 12 da 23 zł., pud bulby — 30—35 hr.; karowa — ad 60 zł. da 130 zł., pud świni korm-naj, što ważyć kala 12 pudoŭ, 13 zł. 50 hr. i biaruć 2 pudy z paławina na adchod, wahaj 6—7 pudoŭ — 11 zł. 50 hr. za pud, biaruć 2 pudy ad štu-ki na adchod. Nadwornaja świni da-rahija: hadawy dobry parsruk kaŭtuje 40—50 zł. Awiečki płacili ad 6 da 15 zł. za štuku. Na koni cana siared-niaja. Kury ad 1 da 2 zł., husi 3 zł. i 3 zł. 50 hr., wutki pa 2 zł. Jajki dziesiatok 60—65 hr., masła funt 70—90 hr., syru 30—50 hr.

Pa hetaj canie pradajuć, siala-nie nijak nia mohuć kupić fabryčnych tawaraŭ, na jakija jašče ūsio daŭniej-ša ja, [wysokaja cana.

J. Makar.

Нашая вёска.

Сімакова, Стаўпецкага пав. Прачытаўшы газету „Беларуская Крыніца“ я даведаўся, што з шмат-якіх вёсак пішуць у гэтую газету аб сваім жыцці. Дык чаму ж не напісаць і мне аб жыцці ў нашай вёсцы. У нас усе беларусы, але яшчэ нацыянальна мала сьведомыя. Нашы сяляне ідуць слабыя і цём-ныя; яны гатовы называць сябе кім хоча хто ад іх якога назву. Жывецца ў нашай вёсцы сялянам цяжка.

Наша вёска вялікая, ёсць ка-ля 200 хатаў. У ваколіцы нашу вёску ўважаюць багатай. Прадвай-ной збудаваў у нас царкву і шко-лу. Школьны будынак даволі вялі-кі. Цяпер у нас польская школа і месціцца ў гэтым будынку. А трэ-ба, каб у нас была школа бела-руская, бо нашыя дзеці гавораць толькі пабеларуску. Пачатковыя школы на ўсім сьвеце ў роднай мове вучняў, а ў нас наадварот. У гэтай польскай школе ёсць двух вучыцель. Адзін вучыцель паходзіць з Усходняй Беларусі, але сябе ўважае вялікім паляком. Ён стараецца нашу моладзь перара-біць на палякоў, але не ўдаецца. Адзін раз задумаў гэты пан зла-дзіць польскае прадстаўленне. Па-клікаў вясковых дзяцей і хлапцоў ды давай вучыць папольску. На-

шая моладзь папольску гаварыць ня ўмее. З гэтага няма ніякага дзі-ва, — мы беларусы і гаворым між сабою пасвоёму — пабеларуску. На-шая моладзь, як і ўсе старэйшыя, любяць сваю родную мову і яе цэ-няць. Вучыцель паляк хоча, каб нашая моладзь гаварыла паполь-ску. Вось адзін хлапец у прадстаў-леньні сказаў папольску гэтак: „Кто мі так тэ друты покшэнціл“. Загэ-та вучыцель сагнаў яго з сцэны і закрычаў: „цо, ты бэндзеш з поль-скай мовы сень сьмяць? Хлапец прабаваў тлумачыць, што ён хацеў добра гаварыць папольску, але ня ўмее, але вучыцель ня слухаючы выгнаў з школы хлапца на двор.

Другі вучыцель паходзіць так-сама з Беларусі — з пад Горадні, але пабеларуску ніколі не гаво-рыць. Гэтыя вось вучыцелі, бела-рускія палякі, задумалі нашу мо-ладзь арганізаваць у польскую а-рганізацыю і залажылі „Коло Мло-дзёжы Людовэй“. У гэтае „кола“ запісалі некалькі хлапцоў і дзяў-чат. Дзяўчаты гэтыя кончылі ў Мі-ры 7 аддзелаў школы і навучы-ліся „на паняў“. Яны з сваімі равес-ніцамі, што ў Міры ня вучыліся, і спаткацца ня хочуць. Гавораць спаткаўшыся ў пільнай патрэбе з людзьмі папольску, сябе ўважаюць „высока вучонымі і надта разум-нымі“. Словам, недарэчныя дзяў-чаты. Яны ня ведаюць нават таго, што стыдна выракацца сваіх баць-коў і той мовы, у якой маці найгарадэй прамаўляла, іх гадую-чы. Птушак пазнаюць па лёце, а разумных людзей па паступках. Дык пазнайма і нашых „вучоных“ дзяўчат.

Яны ўсе надта сквапна ўгляда-ліся ў вочы маладога вучыцеля. Але ён ня турак і ўпадабаў толькі адну. Тады нашыя „вучоныя“ дзяў-чаты ўдэрылі ад вучыцеля ў хамут і выпсаліся з „кола“. І гэтыя «ш-чэ выйгралі крыху, бо тая, быццам каханая вучыцелям, зусім прайгра-ла. Вучыцель яе „сромотне“ кінуў. Агулам кажучы, жаночая моладзь у нашых ваколіцах нейкая слабая. Прычына гэтаму — бяздзейнасць.

Дарагая моладзь, любі сваё роднае: мову, звычаі, песню і свой народ! Працуй для добра свайго народу, дык будзеш здаволена з

Пачынаючы ад м. студзеня 1935 г. будзе выходзіць у Віль-ні беларускі літаратурна-навуковы часопіс

„ПРАМЁНЬНІ“

«Праменьні» будуць выходзіць раз у тры месяцы, у разьме-ры чатырох друкаваных аркушоў (64 стар.). Кожная кніжка бу-дзе мець каларную вокладку. У часопісе будуць змяшчацца тэксты прыгожае літаратуры (вершы, апавяданьні), навуковыя артыкулы з галіны беларускае літаратуры, мастацтва, гісторыі, этнографіі, рэцэнзіі літаратурных твораў і навуковых працаў, а так-жа запемкі з беларускага літаратурна-навуковага жыцця. Асабліва ўвага будзе звернута на аддзел прыгожае літарату-ры, маючы наўвазе згуртаваць каля часопісу ўсіх беларускіх поэ-таў і пісьменьнікаў Заходняе Беларусі. Часопіс будзе выдаваць-ца пры Беларускам Інстытуце Гаспадаркі і Культуры.

Рэдакцыя зьвяртаецца да ўсіх нашых поэтаў, пісьменьнікаў, а так-жа навуковых працаўнікоў з просьбаю прысылаць загадзя свае творы дзеля друкаваньня ў часопісе. Адначасна Рэдакцыя зьвяртаецца да ўсяго Беларускага Грамадзянства з просьбаю ма-тар’яльнае помачы на выдавецтва „Праменьняў“, ці то ў форме аднаразовых ахвяраў, ці сталых месячных складак. „Праменьні“ маюць выдавацца із складак беларускага грамадзянства, дзеля гэтага кожная помач ёсць вельмі пажаданай. Таксама ўжо мож-на прысылаць падпіску. Падпіска на год — 4 зал.; на паўгода — 2 зал.; пана асобнае кніжкі — 1 зал.

Адрас Рэдакцыі: Вільня, Завальная вул. № 1—3.

РЭДАКЦЫЯ.

жыцця, знойдзеш шчасьце сярод сваіх і ня будзеш асьмеенай і скрыў-джанай чужымі.

М. Клін.

Starosta Grodzki
Wileński Wilno, dn. 28.XI.1934 r.
L. dz. B.R.I/16.

Do
Pana A. Šutoviča
Wydawcy czasopisma „Biał. Krynica“
Ul. Zawalna 1—1.

W związku z notatką pt. „Listy ze wsi“, jaka ukazała się w Nr. 30 czasopisma „Bia-łoruska Krynica“ z dn. 30.VIII.1934 r., na podstawie art. 21 Dekretu w przedmiocie tymczasowych przepisów prasowych (Dz. Praw. P. P. Nr. 14, poz. 186) i z zachowa-aniem przepisów tego artykułu, proszę o wy-drukowanie następującego sprostowania:

Nieprawdą jest, by Ratkiewicz i Hurski w czerwcu 1934 r. albo w innym czasie przez Komisariat P.P. w Baranowiczach byli zatrzy-

mywani za używanie mowy białoruskiej. Na-tomiaś prawdą jest, że Ratkiewicz i Hurski przez Komisariat P.P. w Baranowiczach za-trzymaeni nie byli i nie sporządzano na nich żadnych doniesień za używanie mowy białoruskiej.

Nieprawdą jest, jakoby st. poster. Dole-żałek z Posterunku P.P. w Lachowiczach in-terwenjował kiedykolwiek przeciwko M. Pasz-kowskiej za rzekome posługiwanie się przez nią językiem białoruskim. Natomiast praw-da jest, że st. poster. Doleżałek przeciwko M. Paszkowskiej za używanie języka białoruskie-go nigdy nie występował.

Nieprawdą jest również, że podczas „Święta pieśni“ we wsi Wolna miejscowy po-licjant z wótem gminy wolniańskiej zabra-niał kierownikowi szkoły powszechnej w Li-chosielcach śpiewać pieśni białoruskie. Na-tomiaś prawdą jest, że podczas „Święta Pieśni“ we wsi Wolna brał w niem udział kierownik szkoły powszechnej w Lichosiel-cach i że dzieci szkolne, pozostające pod je-go kierownictwem, śpiewały pi-skie.

Starosta Grodzki.
(T. Wilowiejski).

Dr. St. Hrynkievič.

Chwaroby weneryčnyja.

Siarod rozných pošašciaŭ, ad jakich stohnie amal nia ūsia čaławieckašć, chwaroby weneryčnyja zajmajuć waźnaje miesca. Časta kažuć ab ich „chwaroby sakretnyja“, „saromliwyja“, bo heta ad-na z tych wialikich niadužašciaŭ, jakich ludzi sa-romiaccia, z jakimi chawajuca pierad samymi bliz-kimi; jašče kažuć na ich saromliwyja chwaroby dzieła taho, što ū pieršuju čerhu i najčасьцей pra-jaŭlajećca chworašć na orhanach „saromliwych“ — płočnych Chwaroba wiadomaja zdawion daŭna. Historyja pakazwaje, što pieršyja wiestki ab syfili-sie (adna z weneryčnych chwarobaŭ) majem u Eŭ-ropie ūžo ū kancy XV stahodździa. Prywiazli jaje ū Eŭropu z Ameryki spadarožniki Kolumba, jaki pieršy pierapłyŭ akian.

Kali spynimsia na syfilisie, dyk pabačym ci-kawaje źjawišča, hľadziačy adno ūžo z boku nazo-wy chwaroby. Nawukowa syfilis zawiecca jašče inakš: lues (tamu i chwaroby luetyčnyja). U naro-dzie u rozných staronkach majem tutaka roznyja mianiuški. Doŭha na syfilis kazali ū zachodniaj Eŭropie „hišpanskaja chwaroba“ dzieła taho, što zarazə henaja išła ū Italiju z Hišpanii ū paru woj-naŭ hišpanska-italjanskich. U Francyi zwali jaje „chwarobaju italjanskaju“ dzieła tych samych pry-čynaŭ. Uščodniaja Eŭropa paznajomilasja šyryka z syfilisam u paru Napoleonskich wojnaŭ, stul na-šyja dziady miž inšym i wiedali ab „chwarobie francuskaj“, inakš prosta ab „prancach“.

Armii Napoleona — francuzy, niemcy i inšy-ja narody — pryniašli „prancaŭ“ na Bielaruś u 1811 h. Zaraza doŭha nia trywała, astalisia ū pa-asobnych miastach maleńkija žarały chwaroby, ad-nak na Bielarusi da apošniaje wajny 1914—20 h.h. była jana dawoli redkim źjawiščam. Asabliwa heta charakterny mament, kali padumać, što ū paasob-nych kraínach na zachadzie jošć prawincyj, dzie koždy druh, abo i čасьцей, byŭ zaražany syfilisam. Pryčynaŭ hetaha źjawišča było šmat. Najwaźniej-šyja pryčyny — heta mała raźwity na Bielarusi promyšl, słabyja šlachy komunikacyjnaja, mała mie-stawych centraŭ z „miestawaju kulturaju“, mały emihracyjni ruch žycharstwa na Bielarusi. Biaz-umoŭna, nia treba zabywacca ab adnym z dziejni-

kaŭ, ab jakim mała haworycca, a jaki jhraje pier-šaradnuju rolu, — heta rowień moralny i relihijny masaŭ bielaruskaha sialanstwa. Surowaja maralna-ja čyścina narodu spyniła-b, mo’ i pry inšych umowach wonkawych, raźwićcio chwaroby.

Kažu hetak było da wajny. Wajna z jaje ra-struskami, pieramienaju adnosinaŭ da problemaŭ i prajawaŭ žyćcia, ablažcanieñnem wysokich idea-łaŭ, imknieñnem da ździeśnieñnia miražu ščasća ci imknieñnem zabycca ab usich złybiadach pry-wiali da wialikich pieramienaŭ u plaščyni moral-naha, zdarowaha, fizyjolohičnaha świetahladu prad-staŭnika nia tolki našaje intelihiencyi ci rabotnič-twa, ale i sialanstwa. Wandroŭka ūciekačoŭ u naj-horšych umowach fizyčnych i psychičnych, žyćcio ū pryfrantowych pałosach, badzieñnie na prymuso-wych pracach, ahulnaja halita, epidemii chwaro-baŭ pry repatryjacyi, pieraliwy soťniaŭ tysiač naj-bolš roznaŭkajich ludziej u armijach rasiejskaj, nia-mieckaj, a potom bałšawickaj i polskaj — woś dzie pryčyny taho, što chwaroby weneryčnyja za-li-li šyrocka našuju staronku. Nia maju pad rukoju statystyki, nia wiedaju na’t, ci jana raspracowana, adno treba skazać, što biazumoŭna „saromliwyja chwaroby“ siañnia, a jašče bolš u budučyni — heta nie abstrakcyja, a sprawa nadto kankretnaja.

Weneryčnyja chwaroby — heta balačka hra-madzka, dziaŭžaŭnaja, chwaroby henyja pobač z suchotami pahražajuć ciažkoju dolaju budučym pa-kaleñniem. Woś čamu cikawicca tutaka dziaŭža-wa. Miž inšym u Polskaj Respublicy budzie wydany zahad ab prymusowym lačeñni syfilisu na košt chworaŭ ci hminy, ci na’t dziaŭža-wy. Chwory, ja-ki zachacieŭ by zataić chwarobu, budzie karany, jak dziaŭžaŭny prastupnik. Koždy doktor miecimie zahad današić da peŭnych ustanowaŭ ab tym, što taki i taki chwory.

Z hetaha možna sudzić ab wialikaj niebiaš-piecy syfilisu. Na zachadzie Eŭropy daŭno duma-juć adumysloŭcy z rozných halinaŭ medycyny i hra-madzkič nawukaŭ, što rabić, kab spynić razwoj chwaroby.

A chwaroba strašnaja nia tolki dla budučych pakaleñniaŭ. Niaščasny toj čaławiek, chto źwiedaŭ zarazu na sabie. U narodzie našym mała pokazaz ab prancach. Adnutakuju charakternuju z Feda-roŭskaŭa) pierakažu: „Tak rok adzin čaławiek z Snapkoŭ byŭ wielmi chwory na prancy. Jon da

znacharoŭ jeździŭ, da dacharoŭ usiudy — nichto radački deci nia moh. Tak jon śmierdzieŭ usio, što jaho z chaty wyhaniali. Jaho ūžo čysta prancy razšaptali. Bywała, jak wyjduć chatnija, dyk jon uwodzie na mamencik pahrecca, dy znoŭ ūciekaje, kali uhledzić, što iduć“. Dalej u pokazcy hutarka, jak Maci Božaja adratawała biednaha čaławieka.

Tolki padumać, jakaja doła hetkaha čaławie-ka! — nichto, na’t swaje chatnija, nia choča try-mać u chacie struplawataha čaławieka, ad jakoha idzie błaŭhi pach, dy ad jakoha možna zarazicca. Jašče bywajuć i horšyja losy syfilityka. Kali syfilis dojdzie da mozahu, chworamu moža adniać ruki i nohi, čaławiek biaz pomačy kroka nia pojdzie, abo jašče mahčymaje i horšaje — čaławiek war-jacieje, hublaje zusim, jak kažuć, swoj woblik ča-ławiecki.

Woś čamu treba, kab świadomy hramadzia-nin wiedaŭ, što takaje chwaroby weneryčnyja, skul jany bjarucca, jak možna na ich zachwareć, jak ad ich lekawacca i što pahražaje čaławieku mała rup-liwamu ab swajo zdaroŭje.

Usie chwaroby weneryčnyja zaraznyja, jak ty-fus i chalera, tolki pry apošnich i sam chwory i ūsie kala jaho wiedajuć ab chwarobie, usie ba-čać haračku, niadužašć, koždy wiedaje, što nielha siadzieci biazdziejna, što treba pamahać, ratawać. Chwaroby-ž weneryčnyja sakretnyja, ab ich moža nichto, na’t sam chwory, ničoha nia wiedać. Pry-kładam tryper (gonorrhea) trymajacca najčасьцей wyk-lučna płočnych orhanaŭ. Z trypram lohka scha-wacca ad samych blizkich ludziej.

Pry syfilisie, u rañniuju paru chwaroby, jošć wysypka. Mała chto wiedaje, što henaja wysypka zaražnaja. Chwory z wysypkaju chodzić, pracuje, jeść. Karystajećca tym samym ručnikom, śpić u adnym ložku, nosić supolnaju wopratku, raspaŭsiu-džywajučy hetkim čynam chwarobu, a nichto jaho nie ścieražecca. Hetak pašyrajećca chwaroba, dzia-kujučy jakoj hetulki rodziacca kelekami, ślapymi, hluchimi i niamymi, dziakujučy jakoj hetulki dur-nych. Dziakujučy weneryčnym chwarobam najčась-цей bywajuć škidyšy ū žančyn u ciažku. U henyh chwarobach častaja pryčyna tych žanockich nia-dužašciaŭ, jakija pačynajuca pašla žanimstwa ū zdarowych dahetul dziaučat.

Medycyna wiedaje try hałoŭnyja weneryčnyja chwaroby: syfilis, tryper, miakki šankter. (d. b.).